

УДК 338.43:330.341.1

Раціборський Олексій Павлович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID 0009-0005-8595-1271

Довгань Віктор Вікторович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID 0009-0000-7258-0735

Чухаджян Карен Тигранович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID 0009-0003-2259-7266

ІННОВАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ

***Анотація.** У статті досліджено інноваційну взаємодію суб'єктів господарювання як ключовий елемент організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації. Обґрунтовано, що ефективна координація взаємодії між аграрними підприємствами, науково-дослідними установами, державними інституціями та інфраструктурними посередниками формує передумови для підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору та його адаптації до глобальних викликів. Розкрито сутність організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки та визначено роль інноваційної взаємодії у його структурі. Проаналізовано основні форми та інструменти взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності, а також виявлено бар'єри, що стримують інноваційний розвиток аграрного сектору України. Сформульовано висновки щодо необхідності інституційного посилення механізмів інноваційної кооперації в аграрній економіці в умовах глобалізації.*

***Ключові слова:** аграрна економіка, інноваційна діяльність, інноваційна взаємодія, організаційно-економічний механізм, глобалізація, розвиток.*

Постановка проблеми. Аграрна економіка України функціонує в умовах зростаючої глобалізації, що супроводжується посиленням конкуренції на світових ринках, технологічними зрушеннями та трансформацією моделей виробництва і збуту. У таких умовах традиційні організаційно-економічні підходи до розвитку аграрного сектору виявляються недостатніми для забезпечення довгострокової стійкості та конкурентоспроможності. Ключовим чинником адаптації аграрної економіки до глобальних викликів стає інноваційний розвиток, який, у свою чергу, неможливий без налагодженої взаємодії між суб'єктами інноваційної діяльності. Проблема полягає в тому, що вітчизняна аграрна економіка характеризується фрагментованістю інноваційного середовища, обмеженою координацією між наукою, бізнесом і державою та недостатньою ефективністю організаційно-економічних механізмів підтримки інноваційної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організаційно-економічного розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації широко представлені у працях зарубіжних та вітчизняних науковців. Дослідження FAO та OECD акцентують увагу на ролі інновацій та мережевих форм взаємодії у підвищенні продуктивності та стійкості аграрних систем. У наукових працях українських дослідників розглядаються проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору, формування агроінноваційних кластерів та інституційних умов трансферу

знань. Водночас питання інтеграції механізмів інноваційної взаємодії у загальну структуру організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації залишаються недостатньо систематизованими, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті. Метою статті є дослідження ролі інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання у формуванні організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації та обґрунтування напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації формується під впливом структурних змін світових аграрних ринків, технологічної трансформації виробництва та зростання ролі інновацій як ключового чинника конкурентоспроможності. У цьому контексті інноваційна взаємодія суб'єктів господарювання набуває системного характеру, оскільки забезпечує не лише трансфер знань і технологій, а й координацію економічних інтересів між різними учасниками аграрного інноваційного процесу [7]. Аграрна економіка дедалі більше функціонує як відкрита система, інтегрована у глобальні ланцюги створення доданої вартості, що зумовлює необхідність удосконалення організаційних форм взаємодії між бізнесом, наукою, державою та інноваційною інфраструктурою.

Інноваційна взаємодія суб'єктів господарювання в аграрній сфері реалізується через багаторівневу систему відносин, у межах якої аграрні підприємства виступають не лише споживачами інновацій, а й активними учасниками їх формування та адаптації. В умовах глобалізації інновації дедалі частіше мають міждисциплінарний характер і потребують кооперації різних суб'єктів, зокрема науково-дослідних установ, освітніх закладів, фінансових інститутів, консалтингових структур та державних органів. Така кооперація дозволяє знизити трансакційні витрати, мінімізувати інноваційні ризики та прискорити комерціалізацію наукових розробок у аграрному виробництві [3].

Сутність організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки виявляється через поєднання інституційних, фінансово-економічних та управлінських інструментів, спрямованих на стимулювання інноваційної активності [4]. Інноваційна взаємодія в цьому механізмі виконує інтегруючу функцію, забезпечуючи узгодженість стратегічних цілей розвитку аграрного сектору з можливостями науково-технологічного прогресу. Водночас ефективність такої взаємодії значною мірою залежить від рівня розвитку інноваційної інфраструктури та здатності суб'єктів господарювання адаптуватися до глобальних стандартів ведення аграрного бізнесу.

Для систематизації ролі інноваційної взаємодії у структурі організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки доцільно узагальнити основні суб'єкти інноваційної діяльності, форми їх взаємодії та економічні результати, що досягаються в умовах глобалізації, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності в організаційно-економічному механізмі розвитку аграрної економіки

Суб'єкти інноваційної діяльності	Основні форми взаємодії	Економічний результат для аграрної економіки
Аграрні підприємства	Спільні інноваційні проекти, аграрні кластери, контрактні дослідження	Підвищення продуктивності, зниження витрат, зростання доданої вартості
Науково-дослідні установи	Трансфер технологій, прикладні дослідження, дорадчі послуги	Прискорення впровадження інновацій, комерціалізація знань

Державні інституції	Фінансова підтримка, регуляторні стимули, публічно-приватне партнерство	Формування сприятливого інноваційного середовища
Фінансові інститути	Кредитування, венчурне фінансування, грантові програми	Залучення інвестиційних ресурсів у аграрні інновації
Інноваційна інфраструктура	Бізнес-інкубатори, технопарки, інноваційні платформи	Зниження інноваційних ризиків, масштабування інновацій

Аналіз даних таблиці свідчить, що інноваційна взаємодія в аграрній економіці має багатоканальний характер і забезпечує синергійний ефект за рахунок поєднання ресурсів різних суб'єктів. Зокрема, взаємодія аграрних підприємств із науково-дослідними установами сприяє адаптації інновацій до специфіки виробничих процесів та підвищує ефективність використання природних і матеріальних ресурсів. Участь державних інституцій у формуванні організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку дозволяє компенсувати ринкові збої та стимулювати інноваційну активність у стратегічно важливих напрямках аграрного виробництва.

В умовах глобалізації особливого значення набуває інтеграція аграрної економіки України у міжнародні інноваційні мережі. Така інтеграція розширює доступ до передових технологій, сучасних управлінських практик і фінансових ресурсів, водночас висуваючи підвищені вимоги до інституційної спроможності національної економіки [2]. Низький рівень координації між суб'єктами інноваційної діяльності, фрагментарність інноваційної інфраструктури та обмеженість фінансування залишаються ключовими стримувальними факторами формування цілісного організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку аграрної економіки. Таким чином, інноваційна взаємодія суб'єктів господарювання виступає системоутворюючою складовою організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації. Її ефективність визначає здатність аграрного сектору України забезпечувати сталий розвиток, підвищувати конкурентоспроможність та інтегруватися у глобальний економічний простір.

Висновок. Інноваційна взаємодія суб'єктів господарювання є невід'ємною складовою організаційно-економічного механізму розвитку аграрної економіки в умовах глобалізації. Її ефективність визначає здатність аграрного сектору адаптуватися до глобальних викликів, підвищувати конкурентоспроможність та забезпечувати сталий розвиток. Формування дієвого механізму інноваційної взаємодії потребує комплексного підходу, що поєднує інституційні реформи, розвиток інноваційної інфраструктури та активізацію кооперації між наукою, бізнесом і державою. Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінювання результативності конкретних моделей інноваційної взаємодії в аграрному секторі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шпикуляк О. Г. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки України: інституційні аспекти. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2021.
2. Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрної економіки. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2020.
3. Геєць В. М. Інноваційна модель економічного розвитку України в умовах глобалізації. Економіка України. 2021. № 5. С. 3–17.
4. FAO. Innovation in agriculture: Scaling up for transformation. Rome: FAO, 2022.
5. OECD. Agricultural innovation systems: A framework for analysing the role of the government. Paris: OECD Publishing, 2020.
6. European Commission. Strengthening agricultural knowledge and innovation systems (AKIS). Brussels, 2021.
7. World Bank. Enabling the business of agriculture 2022. Washington, DC: World Bank Group, 2022.

REFERENCES

1. Shpykuliak, O. H. (2021). *Innovative development of the agricultural sector of Ukraine: institutional aspects*. Kyiv: NSC “IAE”.
2. Sabluk, P. T., & Mesel-Veseliak, V. Ya. (2020). *Organizational and economic mechanism of agricultural economy development*. Kyiv: NSC “IAE”.
3. Heiets, V. M. (2021). Innovative model of economic development of Ukraine in the context of globalization. *Economy of Ukraine*, 5, 3–17.
4. FAO. (2022). *Innovation in agriculture: Scaling up for transformation*. Rome: FAO.
5. OECD. (2020). *Agricultural innovation systems: A framework for analysing the role of the government*. Paris: OECD Publishing.
6. European Commission. (2021). *Strengthening agricultural knowledge and innovation systems (AKIS)*. Brussels.
7. World Bank. (2022). *Enabling the business of agriculture 2022*. Washington, DC: World Bank Group.

Ratsiborskyi Oleksii

(PhD student, Private Higher Educational Institution “European University”)

Dovhan Viktor

(PhD student, Private Higher Educational Institution “European University”)

Chukhadzhian Karen

(PhD student, Private Higher Educational Institution “European University”)

INNOVATIVE INTERACTION OF BUSINESS ENTITIES AS A COMPONENT OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL ECONOMY UNDER GLOBALIZATION

Abstract. *The article examines the innovative interaction of business entities as a key element of the organizational and economic mechanism for the development of the agricultural economy under globalization. It is substantiated that effective coordination of interaction among agricultural enterprises, research institutions, state bodies, and infrastructure intermediaries creates prerequisites for enhancing the competitiveness of the agricultural sector and its adaptation to global challenges. The essence of the organizational and economic mechanism for agricultural economy development is revealed, and the role of innovative interaction within its structure is determined. The main forms and instruments of interaction among innovation actors are analyzed, and the barriers hindering the innovative development of Ukraine’s agricultural sector are identified. Conclusions are formulated regarding the necessity of institutional strengthening of mechanisms for innovative cooperation in the agricultural economy under globalization.*

Keywords: *agricultural economy, innovative activity, innovative interaction, organizational and economic mechanism, globalization, development.*